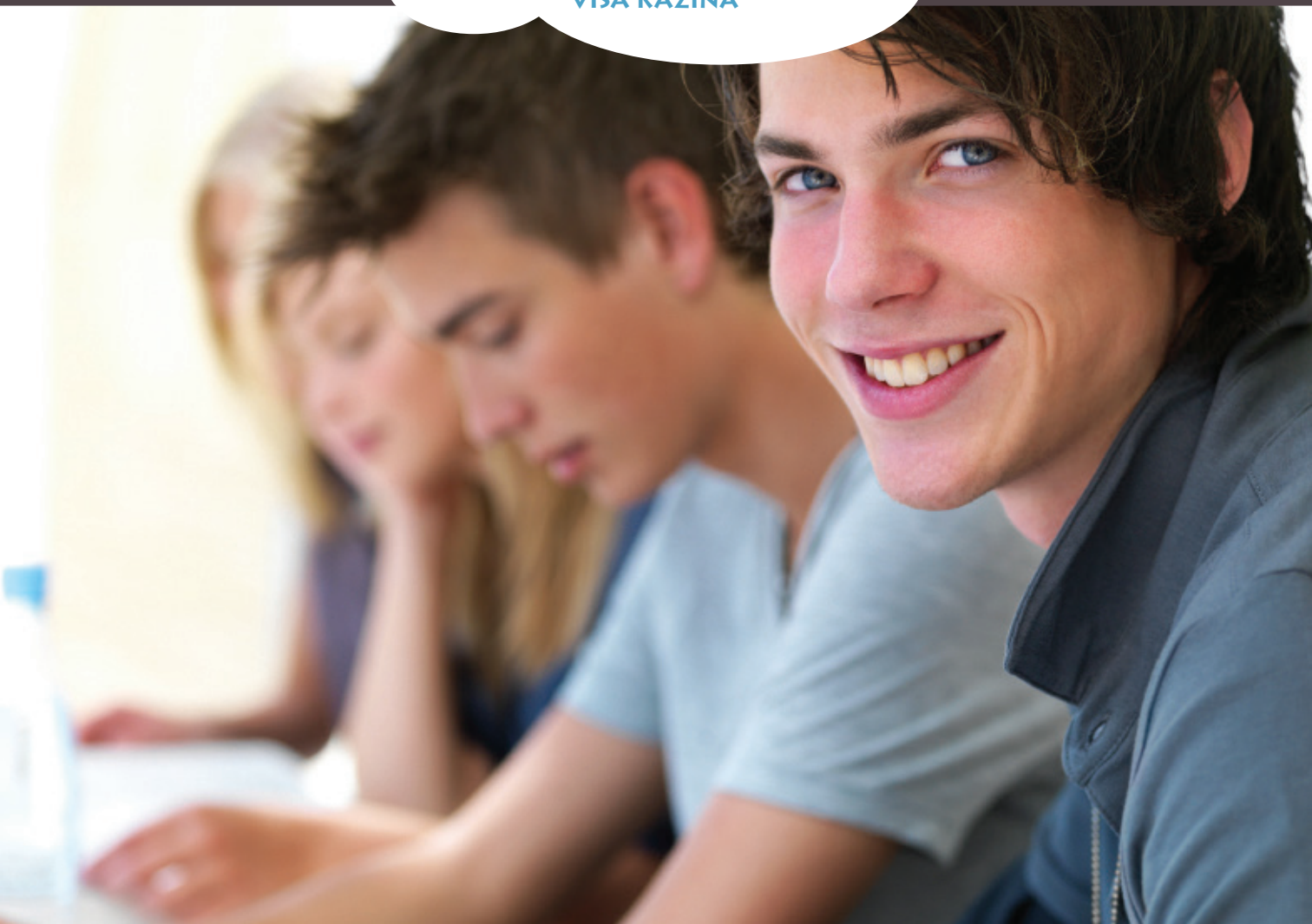

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2016./2017.

**LATINSKI
JEZIK**

VIŠA RAZINA

Sadržaj

Uvod	5	8. Dodatci	14
1. Područja ispitivanja	5	8.1. Predmetne cjeline koje se ispituju	14
2. Obrazovni ishodi	6	8.2. Propisani minimalni vokabular za školsku godinu 2016./2017.	15
3. Struktura ispita.....	7	8.2.1. Popis ostalih riječi čije značenje treba znati	31
3.1. Uvodni dio – nevezani zadatci	7	8.3. Popis autora i tekstova koji mogu biti ispitivani u dijelu razumijevanja teksta.....	32
3.2. Proza – zadatci vezani uz prozni tekst	8	8.3.1. Popis autora čiji se tekstovi mogu koristiti u dijelu ispita s nepoznatim tekstom....	32
3.3. Poezija – zadatci vezani uz tekst u stihovima ..	9	8.3.2. Popis odlomaka djela autora koji dolaze u obzir u dijelu ispita s poznatim tekstom:	32
4. Tehnički opis ispita.....	10	8.4. Popis odabranih izrjeka i poslovice	33
4.1. Trajanje ispita	10	8.5. Popis odabranih kratica	36
4.2. Izgled ispita i način rješavanja	10	8.6. Popis odabranih stilskih figura	37
4.3. Pribor	10		
5. Opis bodovanja	10		
5.1. Vrednovanje prve ispitne cjeline	10		
5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline	10		
5.3. Vrednovanje treće ispitne cjeline.....	10		
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem	10		
6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora	10		
6.2. Primjer zadatka dopunjavanja	11		
6.3. Primjer zadatka kratkoga odgovora	11		
7. Priprema za ispit	12		

Uvod

Latinski jezik je na državnoj maturi izborni predmet, a učenici klasičnih gimnazija mogu, prema osobnom izboru, kao obvezni ispit državne mature umjesto ispita iz stranog jezika polagati ispit iz Latinskog ili Grčkog jezika. Ispitni katalog za državnu maturu iz Latinskoga jezika temeljni je dokument ispita kojim se jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi iz ovoga predmeta u školskoj godini 2016./2017.

Ispitni katalog sadrži sve potrebne informacije i detaljna pojašnjenja o obliku i sadržaju ispita. Njime se jasno određuje što se od pristupnika očekuje na ispitu. Ispitni katalog usklađen je s odobrenim četverogodišnjim Nastavnim planom i programom iz Latinskoga¹ jezika u klasičnim gimnazijama. Viša razina ispita iz Latinskoga jezika u klasičnim gimnazijama na državnoj maturi u školskoj godini 2014./2015. ista je za učenike koji su upisali klasičnu gimnaziju kao početnici i za učenike koji su ju upisali kao nastavljači. Pristupnici, ako žele, mogu polagati osnovnu razinu ispita koja se temelji na dvogodišnjem Nastavnom planu i programu iz Latinskoga jezika za opće jezične i prirodoslovno-matematičke gimnazije².

Ispitni katalog sadrži ova poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju čitatelj može naći odgovor na pitanje *što se ispituje*.

U prvome su poglavlju navedena područja ispitivanja, odnosno ključne vještine iz ovoga predmeta koje se ispituju ovim ispitom. U drugome je poglavlju, kroz konkretne opise onoga što pristupnik treba znati, razumjeti i moći učiniti, pojašnjen način na koji će se navedena znanja i vještine provjeravati.

Treće, četvrto i peto poglavlje odgovaraju na pitanje kako se ispituje i u njima su pojašnjeni struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način provedbe i vrjednovanja pojedinih zadataka i ispitnih cjelina.

Šesto poglavlje sadrži primjere svih tipova zadataka. Slijedi poglavlje koje odgovara na pitanje *kako se pripremiti* za ispit. U tom su poglavlju savjeti koji pristupnicima pomažu u pripremi ispita. Dodatci su priloženi s istom svrhom.

1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Latinskoga jezika na višoj razini provjeravaju se ova ključna znanja i vještine:

- razumijevanje izvornoga teksta pisanoga latinskim jezikom
- ovladanost gramatičkim strukturama latinskoga jezika
- poznavanje osnovnoga vokabulara
- poznavanje rimske književnosti te kulturno-povijesnih i općih civilizacijskih okolnosti u kojima su pojedini tekstovi nastali
- poznavanje civilizacijske pozadine u kojoj se latinski jezik rabi (rimske kulture i civilizacije te njezinih tekovina).

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, broj 1, Školske novine, Zagreb, 1994.

² *ibid.*

2. Obrazovni ishodi

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja određeni obrazovni ishodi, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Razumijevanje izvornoga teksta pisanoga

latinskim jezikom podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prepoznati, identificirati, razlikovati i moći povezati gramatičke strukture u tekstu
- razlikovati odnose unutar rečenice
- prepoznati poruku i razumjeti sadržaj teksta
- prevesti tekst s pomoću komentara.

Ovladanost gramatičkim oblicima i strukturama

podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prepoznati i razlikovati klasični i tradicionalni izgovor
- primijeniti i uporabiti pravila naglašavanja riječi
- prepoznati, uporabiti i primijeniti osnove morfologije te moći prevesti i navesti tražene oblike:
  - imenice (pravilne i češće iznimke)
  - pridjeve (pravilnu i nepravilnu komparaciju)
  - zamjenice (lične, povratne, posvojne, povratno-posvojnu, pokazne, odnosne, upitne i neodređene)
  - zamjeničke pridjeve
  - brojeve (glavne i redne)
  - glagole (oblike prezentske, perfektne i participske osnove, verba deponentia i semideponentia, verba anomala – *esse, possum, prosum, fero, eo, volo, nolo, malo*)
  - priloge (komparaciju)
- prepoznati, odrediti strukturu rečenice

- funkcije riječi i njihove odnose
- razliku u strukturi aktivne i pasivne rečenice
- prepoznati sintaksu padeža
  - prevesti akuzativ cilja, dativ vršitelja radnje, genitiv posvojni i dijelni, ablativ odvajanja, mjesta, vremena i uspoređivanja
- vladati sintaksom glagola
  - prepoznati, navesti i prevesti konstrukcije
  - Acl, Ncl, perifrastičnu konjugaciju aktivnu i pasivnu te ablativ apsolutni
  - prepoznati, navesti i prevesti glagolska imena – gerundiv, gerund
  - prevesti konjunktiv u nezavisnim rečenicama
- vladati sintaksom zavisne rečenice
  - prepoznati upitne, namjerne, vremenske, uzročne, posljedične, pogodbene, dopusne i odnosne rečenice.

Poznavanje osnovnoga vokabulara podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prevesti (navesti značenje) riječi iz propisanoga vokabulara
- prevesti (navesti značenje) riječi koje proizlaze iz propisanoga vokabulara
- prepoznati, razlikovati te navesti sinonime i antonime riječi
- prepoznati etimologiju riječi
- uočiti latinski korijen u suvremenoj riječi.

Poznavanje rimske književnosti podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prepoznati, navesti i opisati obilježja rimske književnosti
  - podjelu i karakteristike razdoblja

- karakteristične književne vrste
- autore po razdobljima
- navesti i opisati najvažnije predstavnike
  - životopis i opus
- prepoznati i opisati jezik i strukturu književnoga djela
  - unutrašnju strukturu djela
  - stil i jezik
  - stilske figure
- poznavati i znati primijeniti pravila prozodije i metrike
  - navesti osnovne stope
  - skandirati i napisati metričku shemu daktilskoga heksametra i elegijskoga distiha.

Poznavanje rimske kulture i civilizacije

podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- navesti i opisati civilizacijske okolnosti povezane sa sadržajem književnoga teksta i okolnosti u kojima je tekst nastao te prepoznati i navesti poznate sentencije autora
- navesti i opisati najvažnije likove iz rimske mitologije te legende iz rimske povijesti
- prepoznati, navesti i opisati obilježja rimske svakodnevice (obitelj, odjeća, obrazovanje, običaji, zanimanja, stanovanje, kalendar, imena i njihove kratice, npr. Cn. za Gnaeus)
- prepoznati, navesti i opisati rimsko naslijeđe (tragove antike nakon pada Carstva, odabrane izrjeke i poslovice te ostale kratice, npr. P.S. za post scriptum)
- prepoznati i navesti obilježja rimske političke i kulturne povijesti (npr., obilježja arhitekture i umjetnosti).

3. Struktura ispita

Ispit iz Latinskoga jezika na višoj razini sastoji se od triju cjelina.

U tekstu koji slijedi detaljno je opisana struktura svake ispitne cjeline.

3.1. Uvodni dio – nevezani zadatci

Prvi dio ispita čini 20 zadataka koji međusobno nisu povezani. Od toga je 10 gramatičkih zadataka i 10 teorijskih zadataka koji mogu biti iz vokabulara i rimske kulture i civilizacije.

Svi gramatički zadatci proizlaze iz neke rečenice na latinskome jeziku. Zadatci mogu biti zadani na latinskome ili hrvatskome jeziku s ponuđenim odgovorima na istome jeziku na kojem su zadani i zadatci. Zadatci koji su zadani na hrvatskome jeziku podrazumijevaju uporabu i razumijevanje uobičajene latinske terminologije (npr., *singular*) i kratice (npr., *konj. plpf. akt.; Acl*).

Struktura prve ispitne cjeline prikazana je u tablici 1.

Tablica 1. Struktura prve ispitne cjeline

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	VRSTA ZADATAKA	BODOVI PO ZADATKU	UKUPNI BROJ BODOVA
gramatika	10	5 zadataka višestrukoga izbora, 5 zadataka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	2	20
vokabular, civilizacija ili književnost	10	5 zadataka višestrukoga izbora, 5 zadataka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	1	10

3.2. Proza – zadatci vezani uz prozni tekst

Drugi dio ispita čini izvorni prozni tekst³ dužine od 10 do 15 redova ovisno o procijenjenoj težini. Uz taj je tekst vezano 20 zadataka. Od toga je 10 zadataka iz

razumijevanja teksta, 4 zadatka iz gramatike, 4 zadatka iz književnosti i 2 zadatka iz poznavanja književnoga konteksta. Struktura druge ispitne cjeline prikazana je u tablici 2.

Tablica 2. Struktura druge ispitne cjeline

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	VRSTA ZADATAKA	BODOVI PO ZADATKU	UKUPNI BROJ BODOVA
razumijevanje teksta	10	4 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora, 6 zadataka višestrukoga izbora	3	30
gramatika	4	4 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	2	8
književnost	4	4 zadatka višestrukoga izbora	1	4
kontekst	2	2 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	1	2

³ v. poglavlje 8.3.

3.3. Poezija – zadatci vezani uz tekst u stihovima

Treći dio ispita čini izvorni tekst u stihovima⁴ dužine od 15 do 20 stihova ovisno o procijenjenoj težini i strukturi teksta. I uz taj tekst vezano je 20 zadataka. Od toga je 10 zadataka iz razumijevanja teksta, 4 zadatka iz gramatike, 4 zadatka iz književnosti i 2 zadatka iz poznavanja književnoga konteksta.

Razumijevanje teksta ispituje se na dvama tekstovima od kojih je jedan prozni, a drugi u stihu. Pritom je uvijek jedan od tih dvaju tekstova pristupnicima nepoznat, a drugi poznat. Nepoznatim se smatra onaj tekst kojega pristupnici nisu čitali u sklopu obveznoga plana i programa, ali se radi o poznatim autorima (v. 8.3.1.). Poznatim se smatra onaj tekst iz odabranih odlomaka nekoga djela koje su pristupnici čitali u sklopu nastave (v. 8.3.2.).

Struktura treće ispitne cjeline prikazana je u tablici 3.

Tablica 3. Struktura treće ispitne cjeline

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	VRSTA ZADATAKA	BODOVI PO ZADATKU	UKUPNI BROJ BODOVA
razumijevanje teksta	10	4 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora, 6 zadataka višestrukoga izbora	3	30
gramatika	4	4 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	2	8
književnost	4	4 zadatka višestrukoga izbora	1	4
kontekst	2	2 zadatka dopunjavanja ili kratkoga odgovora	1	2

⁴ v. poglavlje 8.3.

4. Tehnički opis ispita

4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Latinskoga jezika na višoj razini je pisani i traje ukupno **120 minuta** bez prekida.

Pristupnik sam raspoređuje zadano vrijeme i nije vremenski ograničen tijekom rješavanja pojedinih dijelova ispita. Za vrijeme trajanja ispita pristupnik ne smije napuštati prostoriju.

4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Pristupnici dobivaju sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica i list za odgovore*. Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom rješavanja ispita. Dodatno, uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke višestrukoga izbora pristupnici rješavaju obilježavanjem slova točnoga odgovora. Slova točnih odgovora obilježavaju se znakom X. Ako pristupnik obilježi više od navedenoga broja, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među njima obilježen i točan odgovor.

Zadatke dopunjavanja i zadatke kratkoga odgovora pristupnici rješavaju upisivanjem točnoga odgovora na predviđeno mjesto koje je naznačeno u uputi. Prostor s naznačenim brojem bodova popunjava ocjenjivač.

4.3. Pribor

Tijekom pisanja ispita iz Latinskoga jezika dopušteno je rabiti kemijsku olovku plave ili crne boje.

Pristupnici ne smiju rabiti rječnike, gramatičke sažetke ni ostala pomagala. Nije dopuštena uporaba tehničkih pomagala. Tijekom trajanja ispita nije dopušteno napuštanje prostorije u kojoj se ispit provodi.

5. Opis bodovanja

Uspješnim rješavanjem ispita pristupnik može ostvariti ukupno **118 bodova**.

5.1. Vrednovanje prve ispitne cjeline

Bodovi: Točan odgovor na gramatički zadatak donosi dva boda, a na zadatke iz vokabulara, civilizacije i književnosti jedan bod.

Ukupni broj bodova: 30

5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline

Bodovi: Točni odgovori na zadatke iz razumijevanja teksta donose tri boda, iz gramatike dva, a iz vokabulara, civilizacije i književnosti jedan bod.

Ukupni broj bodova: 44

5.3. Vrednovanje treće ispitne cjeline

Bodovi: Točni odgovori na zadatke iz razumijevanja teksta donose tri boda, iz gramatike dva, a iz vokabulara, civilizacije i književnosti jedan bod.

Ukupni broj bodova: 44

6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, točan odgovor, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje te način bodovanja.

6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) te **četiriju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku od više ponuđenih odgovora samo je jedan točan.

Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Pacem _____ Antonius? Arma deponat.

A. vult

B. vis

C. velle

D. volentem

TOČAN ODGOVOR: A

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati, uporabiti i primijeniti osnove morfologije te moći prevesti i navesti tražene oblike – glagoli (verba anomala)

BODOVANJE:

2 boda – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, izostanak odgovora ili ako obilježite više odgovora

6.2. Primjer zadatka dopunjavanja

U zadatku dopunjavanja pristupnik treba dovršiti zadanu rečenicu upisivanjem pojma koji nedostaje na predviđeno mjesto. U pridruženoj uputi naznačen je način rješavanja zadatka.

U sljedećem zadatku dopunite zadanu rečenicu upisivanjem sadržaja koji nedostaje.

Odgovor upišite samo na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Tibi fuit hoc semper _____. (najlakše)

TOČAN ODGOVOR: facillimum

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati, uporabiti i primijeniti osnove morfologije te moći prevesti i navesti tražene oblike – pridjeva (komparacija)

BODOVANJE:

2 boda – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora

6.3. Primjer zadatka kratkoga odgovora

U zadatku kratkoga odgovora pristupnik treba odgovoriti riječju ili jednostavnom rečenicom. Odgovor treba upisati na predviđeno mjesto.

U pridruženoj uputi naznačen je način rješavanja zadatka.

U sljedećem zadatku odgovorite kratkim odgovorom (riječju ili s nekoliko riječi).

Odgovor upišite samo na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Navedite pravo ime Katulove Lezbije.

_____

TOČAN ODGOVOR: Klodija

OBRAZOVNI ISHOD: navesti i opisati najvažnije predstavnike – životopis i opus

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora

7. Priprema za ispit

Nastavnik treba pripremiti pristupnika da u što kraćem vremenu i uz što manju uporabu rječnika razumije i prevede zadani tekst, da prepozna gramatičke oblike i strukturu rečenice, da vlada propisanim vokabularom i da razumije civilizacijski kontekst. Od nastavnika se očekuje da tijekom četverogodišnjega školovanja upozna pristupnika s autorima propisanim Nastavnim planom i programom iz Latinskoga jezika, osnovnim obilježjima djela i piščeva stila te popisanim stilskim figurama.

Pristupnik treba tijekom školovanja svladati gramatičke i civilizacijske sadržaje te usvojiti vokabular učestalim ponavljanjem riječi. Za usvajanje gramatičkih sadržaja preporučuje se izradba paradigmi i uvježbavanje oblika višestrukim i redovitim ponavljanjem te rješavanjem različitih zadataka.

Za stjecanje vještina razumijevanja, analize i prevođenja nepoznatih tekstova preporučuje se redoviti samostalni rad na tekstu. To podrazumijeva pronalaženje nepoznatih riječi u rječniku, vođenje vlastitoga rječnika, određivanje funkcije svakoj pojedinoj riječi u rečenici te na kraju prevođenje teksta na hrvatski jezik. Za usvajanje i razumijevanje civilizacijskih sadržaja preporučuje se čitanje lektire (odlomci klasičnih tekstova u prijevodu), proučavanje priručnika iz mitologije i povijesti, gledanje dokumentarnih i igranih filmova koji se bave antičkom tematikom, posjećivanje zbirki i muzeja koji čuvaju antičku baštinu te posjeti antičkim lokalitetima u najbližoj okolici. Ako pristupnik rabi internet, savjetuje se provjera valjanosti podataka.

Pristupnici se mogu pripremati za državnu maturu iz Latinskoga jezika uporabom udžbenika i priručnika odobrenih od *Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa*, a to su:

- ORBIS ROMANUS 1, Udžbenik za početno učenje latinskog jezika u osnovnoj školi i gimnaziji, Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan

- ELEMENTA LATINA, udžbenik, Osnove latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, Oton Gorski, Veljko Gortan, Pavao Pauš
- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, Udžbenik latinskog jezika za gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, Radna bilježnica uz udžbenik latinskog jezika, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, čitanka, Udžbenik latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, Radna bilježnica latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović
- LINGUAM LATINAM DISCO I, Udžbenik latinskog jezika za 1. razred klasične gimnazije, 1. godina učenja, Pavao Knezović.
- LITTERAE LATINAE I., Udžbenik latinskog jezika za 1. razred klasične gimnazije, 5. godina učenja, Anđelka Dukati, Zdeslav Dukati
- ORBIS ROMANUS 2, Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije (nastavak učenja), Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan
- LITTERAE LATINAE II., Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije, 6. godina učenja, Anđelka Dukati, Zdeslav Dukati
- VESTIBULUM LINGUAE LATINAE, Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije, 2. godina učenja, Pavao Knezović

Pristupnici se za državnu maturu također mogu pripremati na svim dostupnim tekstovima onih aučija djela mogu biti pitana na ispitu⁵.

Izvorni latinski tekstovi dostupni su na:
www.thelatinlibrary.com ili www.fh-augsburg.de/~harsch/augustana.html.

⁵ v. poglavlje 8.3.

8. Dodatci

8.1. Predmetne cjeline koje se ispituju

Uz svaku je predmetnu cjelinu u zagradi definirano što će se ispitivati na državnoj maturi.

GRAMATIČKI SADRŽAJI

a) fonologija

- izgovor (klasični i tradicionalni)
- naglasak (kvantiteta slogova, rastavljanje riječi)

b) morfologija

nomina

- imenice (pravilne i samo češće iznimke)
- pridjevi (samo pravilna i nepravilna komparacija)
- zamjenice (lične, povratna, posvojne, povratno-posvojna, pokazne, odnosne, upitne, neodređene)
- zamjениčki pridjevi
- brojevi (glavni i redni)

verba

- oblici prezentske osnove
- oblici perfektne osnove
- oblici participske osnove
- verba deponentia i semideponentia
- verba anomala (*esse; possum; prosum; fero; eo; volo, nolo, malo*)

adverbia

- prilozi (komparacija)

c) sintaksa

struktura rečenice

- funkcije i njihovi odnosi; aktivna i pasivna rečenica

sintaksa padeža

- ispituje se samo u prijevodu i to: akuzativ cilja, dativ vršitelja radnje, genitiv posvojni i dijelni, ablativ odvajanja, mjesta, vremena i uspoređivanja

sintaksa glagola

- konstrukcije (Acl, Ncl, perifrastična konjugacija aktivna, perifrastična konjugacija pasivna, ablativ apsolutni)
- glagolska imena (gerundiv, gerund)
- uporaba načina u nezavisnim rečenicama (samo u prijevodu)

sintaksa rečenice

- nezavisna i zavisne (upitne, namjerne, vremenske, uzročne, posljedične, pogodbene, dopusne, odnosne)

KNJIŽEVNOST

- prozodija i metrika (heksametar, pentametar)
- životopisi i opus autora
- jezik i struktura književnoga djela (unutrašnja struktura djela, stil i jezik, civilizacijske okolnosti vezane uz tekst i sentencije autora)
- povijest književnosti (podjela, karakteristike razdoblja, književne vrste, komparativna književnost)
- teorija književnosti (stilske figure)

VOKABULAR

- poznavanje rječničkoga oblika riječi
- poznavanje značenja riječi (sinonimi i antonimi)
- poznavanje etimologije

KULTURA I CIVILIZACIJA

- rimska mitologija i legende iz rimske povijesti

- rimska povijest (politička, kulturna)
- rimska svakodnevica (obitelj, odjeća, obrazovanje, običaji, zanimanja, stanovanje, kalendar, imena i njihove kratice)
- rimsko naslijeđe (tragovi antike nakon pada Carstva, izrjeke, poslovice, ostale kratice)

8.2. Propisani minimalni vokabular za školsku godinu 2016./2017.

A

abdico, 1. odreći se čega
 abundantia, -ae, f. obilje
 accessus, us, m. pristup
 accipio, 3., -cepi, -ceptum primiti
 accuso, 1. optužiti
 acer, acris, acre oštar, ljut, divlji
 acies, -ei, f. bojni red, bitka
 actio, -onis, f. rad; raspravljanje
 acutus, 3 oštar
 adipiscor, 3. adeptus sum dobiti, steći
 aditus, -us, m. prilaženje, pristup
 adiutor, -oris, m. pomagač
 admiratio, -onis, f. divljenje, čuđenje
 adoptio, -onis, f. posvojenje
 adulescens, -ntis, m. mladić
 adulator, 1. ulizivati se, laskati
 adventus, -us, m. dolazak
 adversarius, -ii, m. protivnik, suparnik
 aedes, -is, f. kuća, hram
 aedificium, -ii, n. građevina

aedifico, 1. graditi
 aegrotus, 3 bolestan
 aequor, -oris, n. pučina, more
 aequus, 3 jednak
 aër, aëris, n. zrak
 aes, aeris, n. mjed, bakar
 aestas, -atis, f. ljeto
 aestus, -us, m. ljeto, žega
 aetas, -atis, f. dob, vijek, vrijeme
 aeternus, 3 vječan
 aevum, -i, n. vječnost, vijek
 ager, -gri, m. polje
 aggredior, 3., gressus sum pristupiti, poći nekome;
 nasrnuti na koga
 ago, 3., egi, actum raditi
 agrestis, -e poljski, divlji
 agricola, -ae, m. zemljoradnik
 ala, -ae, f. krilo
 alibi drugdje
 alienus, 3 tuđ
 alo, 3., alui, altum hraniti, odgajati
 altus, 3 visok, dubok
 ambitio, -onis, f. častohleplje
 ambulo, 1. šetati
 amica, -ae, f. prijateljica
 amicitia, -ae, f. prijateljstvo
 amicus, -i, m. prijatelj
 amo, 1. voljeti
 amor, -oris, m. ljubav
 anima, -ae, f. duša
 animadverto, 3., -ti, -sum opažati, primijetiti

animal, -alis, n. životinja
 animus, -i, m. duh
 annalis, -e godišnji
 annus, -i, m. godina
 antiquus, 3 star, drevan
 aperio, 4., -rui, -rtum otvoriti, učiniti pristupačnim
 aperte otvoreno
 appello, 1. (+ak. +ak.) nazivati (nekoga nečim)
 aqua, -ae, f. voda
 ara, -ae, f. žrtvenik
 arbitrium, -ii, n. sud, odluka
 arbitrator, 1. misliti, smatrati
 arbor, -oris, f. drvo
 ardeo, 2., arsi, arsurus gorjeti, raspaliti se
 argenteus, 3 srebrni
 arguo, 3., -ui, očitovati, tvrditi
 arma, -orum, n. oružje
 ars, artis, f. umjetnost
 artus, -us, m. zglobov
 aspectus, -us, m. pogled, izgled, pojava
 astrum, -i, n. zvijezda
 ater, -tra, -trum crn
 auctor, -oris, m. tvorac
 auctoritas, -atis, f. ugled, nagovaranje
 audacia, -ae, f. odvažnost, hrabrost
 audax, -acis odvažan
 audio, 4. slušati, čuti
 auditio, -onis, f. slušanje, glas
 augeo, 2., auxi, auctum uvećati, obogatiti
 aura, -ae, f. zrak
 aureus, 3 zlatan

auris, -is, f. uho
 aurora, -ae, f. zora
 aurum, -i, n. zlato
 autumnus, -i, m. jesen
 auxilium, -ii, n. pomoć; u pl. pomoćne čete
 avaritia, -ae, f. lakomost, pohlepa
 avia, -ae, f. baka

B

barbarus, -i, m. barbar
 beatus, 3 blažen
 bellicosus, 3 ratoboran
 bello, 1. ratovati
 bellum, -i, n. rat
 beneficium, -ii, n. dobročinstvo, usluga; počast
 benignus, 3 dobroćudan
 brevis, -e kratak

C

cadaver, -eris, n. strvina, leš
 cado, 3., cecidi, casum pasti
 caedes, -is, f. ubojstvo, pokolj
 caedo, 3., cecidi, caesum sjeći, ubiti
 caelum, -i, n. nebo
 calamitas, -atis, f. nesreća, šteta, poraz
 calvus, 3 ćelav
 campus, -i, m. polje
 candidus, 3 bijel
 canis, -is, m. pas
 cano, 3., cecini, cantatum pjevati
 capillus, -i, m. kosa, vlas

capio, 3., cepi, captum uzeti, osvojiti
 caput, -itis, n. glava
 carmen, -inis, n. pjesma
 carus, 3 drag
 castra, -orum, n. tabor, utvrda
 castus, 3 čist, nevin
 casu slučajno
 casus, -us, m. pad, padež, slučaj
 causa, -ae, f. uzrok, razlog, predmet
 cedo, 3., cessi, cessum ići, odlaziti
 celeber, -bris, -bre slavan
 celer, -eris, -ere brz
 cena, -ae, f. večera
 censeo, 2. -sui, -sum procijeniti, smatrati, odlučiti
 cerno, 3., crevi, cretum vidjeti, opaziti
 certamen, -inis, n. borba, nadmetanje
 certus, 3 pouzdan
 ceteri, -ae, -a drugi, ostali
 cibus, -i, m. hrana
 cinis, -eris, m. prah, pepeo
 circulus, -i, m. krug, društvo
 civilis, -e građanski
 civis, -is, m. građanin
 civitas, -atis, f. grad, država
 clamo, 1. vikati
 clamor, -oris, m. vika
 clarus, 3 slavan, jasan
 classis, -is, f. brodovlje, razred
 claudo, 3., clausi, clausum zatvoriti, zakloniti
 clipeus, -i, m. štit
 clivus, -i, m. brežuljak

cogito, 1. smatrati, misliti
 cognosco, 3., cognovi, cognitum spoznati
 cogo, 3., coëgi, coactum skupiti, prisiliti
 collum, -i, n. vrat
 colo, 3., colui, cultum štovati, obrađivati
 coma, -ae, f. kosa
 comes, -itis, m. i f. pratilac
 communis, -e zajednički
 comprehendo (comprendo), 3.,
 -prehendi, -prehensum skupiti, zgrabiti, razumjeti
 concordia, -ae, f. sloga
 concursus, -us, m. strka
 condo, 3, -didi, -ditum osnovati, skrivati
 congregior, 3., gressus sum sastati se
 coniugium, -ii, n. brak
 coniuratio, -onis, f. urota
 coniux (coniunx), -ugis, f. supruga
 conor, 1. pokušati
 conservo, 1. sačuvati, spasiti
 consilium, -ii, n. odluka, savjet
 construo, 3., -struxi, -structum sagraditi, napraviti
 consuetudo, -inis, f. navika, običaj
 consul, -ulis, m. konzul
 consumo, 3., -sumpsi, -sumptum uporabiti, potrošiti,
 uništiti; pas. poginuti, nestati
 contio, -onis, f. skupština
 convenio, 4., -veni, -ventum skupiti se
 copia, -ae, f. obilje, pl. čete
 copiosus, 3 obilat
 cor, cordis, n. srce
 cornu, -us, n. rog

corpus, -oris, n. tijelo
 corrumpo, 3., -rupi, -ruptum uništavati; podmititi
 corruptio, -onis, f. podmićivanje
 cotidianus, 3 svakidašnji
 cotidie svakodnevno
 cras sutra
 credo, 3., -didi, -ditum povjeriti, vjerovati
 cremo, 1. paliti
 creo, 1. stvarati, rađati
 cresco, 3., crevi, cretum rasti
 crimen, -inis, n. zločin, zlodjelo
 crinis, -is, m. kosa
 culmen, -inis, n. vrh
 cultus, -us, m. obrazovanje, nošnja
 cupio, 3., -ivi(ii), -itum željeti
 cur zašto
 cura, -ae, f. briga
 curro, 3., cucurri, cursum trčati
 currus, -us, m. kola
 custos, -odis, m./f. stražar, čuvar

D

damnum, -i, n. šteta, gubitak, poraz
 dea, -ae, f. božica
 debeo, 2., -ui, -itum trebati, morati
 decerno, 3., -crevi, -cretum odlučiti
 declaro, 1. razjasniti, proglasiti
 decretum, -i, n. odluka
 decus, -oris, n. ukras, nakit, ljepota
 defendo, 3., -fendi, -fensum braniti

deinde zatim
 delecto, 1. razveseliti
 deleo, 2., -evi, -etum razoriti
 dens, dentis, m. zub
 depopulo, 1. poharati
 desidero, 1. željeti
 desino, 3., -sii, -situm prestati
 deus, -i, m. bog
 dico, 3., dixi, dictum govoriti, reći
 dies, -ei, m. i f. dan, rok
 digitus, -i, m. prst
 dignus, 3 dostojan
 diligens, -entis marljiv
 diligentia, -ae, f. marljivost
 dimico, 1. boriti se
 dimitto, 3., -misi, missum raspustiti, ostaviti
 dirimo, 3., -emi, -emptum rastaviti, poremetiti
 discedo, 3., -cessi, -cessum odustati, otići
 disciplina, -ae, f. red
 discipulus, -i, m. učenik
 disco, 3., didici, učiti
 discordia, -ae, f. nesloga
 diu dugo
 diversus, 3 različit
 dives, -itis bogat
 divido, 3., -visi, -visum dijeliti
 dividuus, 3 razdijeljen
 divitiae, -arum, f. bogatstvo
 divus, 3 božanski
 do, 1., dedi, datum davati, dati
 doceo, 2., docui, doctum poučavati

dolor, -oris, m. bol, žalost, nevolja
 dolus, -i, m. prijevara, zamka
 domesticus, 3. domaći
 dominatio, -onis, f. vlast
 dominus, -i, m. gospodar, vlasnik
 domo, 1. -ui, -itum pokoriti, pobijediti
 dono, 1. darivati
 donum, -i, n. dar
 dormio, 4. spavati
 dubito, 1. sumnjati, dvojiti
 dubium, -ii, n. sumnja, dvojba
 duco, 3., duxi, ductum voditi
 dulcis, -e sladak
 durus, 3. tvrd, grub, strog
 dux, ducis, m. vojskovođa

E

educo, 1. odgojiti
 effigies, -ei, f. lik, kip, prikaza
 egens, -entis siromašan
 egredior, 3., -gressus sum izlaziti, izaći
 eloquentia, -ae, f. rječitost
 emo, 3., emi, emptum kupovati
 epistula, -ae, f. pismo
 equus, -i, m. konj
 erro, 1. lutati, griješiti
 error, -oris, m. pogriješka, lutanje
 eruditio, -onis, f. obrazovanost
 eruditus, 3. obrazovan
 eventus, -us, m. događaj

exemplar, -aris, n. primjer, uzor
 exerceo, 2., -cui, citum vježbati, baviti se (+ak.)
 exercitatio, -onis, f. vježba
 exercitus, -us, m. vojska
 exigo, 3. ēgi, actum protjerati, zahtijevati
 exitium, -ii, n. propast
 exitus, -us, m. izlazak; smrt, svršetak
 exsilium, -ii, n. progonstvo
 exspecto, 1. očekivati; željeti
 exterus, 3. vanjski

F

fabula, -ae, f. priča
 facies, -iei, f. vanjšina, izgled, oblik, lice, ljepota
 facinus, -oris, n. čin, djelo; zločin, nedjelo
 facio, 3., feci, factum činiti, raditi
 factio, -onis, f. radnja; politička stranka
 fallo, 3., fefelli, (deceptum) varati
 falsus, 3. lažan
 fama, -ae, f. glasina
 fames, -is, f. glad
 familia, -ae, f. obitelj
 familiaris, -e obiteljski
 famosus, 3. glasovit, slavan
 fatalis, -e koban, sudbonosan
 fatum, -i, n. kob, sudbina
 felicitas, -atis, f. sreća
 felix, -cis sretan
 femina, -ae, f. žena
 fera, -ae, f. zvijer

fere gotovo
 ferox, -ocis hrabar, divlji, ratoboran
 ferreus, 3 željezan
 ferrum, -i, n. željezo
 festus, 3 svečan
 fidelis, -e vjeran
 fides, -ei, f. vjera
 filia, -ae, f. kći
 filius, -ii, m. sin
 fingo, 3., finxi, fictum stvarati; izmišljati; urediti
 finis, -is, m. granica, kraj
 firmo, 1. utvrditi, pojačati
 flamma, -ae, f. plamen, vatra
 fleo, 2., flevi, fletum plakati
 floreo, 2., -ui cvasti
 flos, floris, m. cvijet; nakit, ukras
 flumen, -inis, n. rijeka
 fluo, 3., -xi, -xum teći
 fluvius, -ii, m. rijeka
 focus, -i, m. ognjište
 foedus, -eris, n. savez, ugovor
 fortasse možda
 forte slučajno
 fortis, -e jak, snažan
 fortuna, -ae, f. sudbina, sreća
 forum, -i, n. trg
 fossa, -ae, f. jarak
 frango, 3., fregi, fractum slomiti, razbiti, svladati
 frater, -tris, m. brat
 frequens, -entis mnogobrojan
 frequentia, -ae, f. mnoštvo

frequento, 1. često posjećivati
 frigidus, 3 hladan
 frons, -ntis, f. čelo
 fructus, -us, m. plod
 frumentum, -i, n. žito, hrana
 fugio, 3., fugi (fugiturus) bježati
 fulmen, -inis, n. grom, munja
 funus, -eris, n. pogreb
 fur, furis, m./f. kradljivac
 furor, -oris, m. bijes

G

gaudium, -ii, n. radost, veselje
 gelu, -us, n. led
 gemino, 1. podvostručiti
 genitor, -oris, m. otac
 gens, gentis, f. pleme, narod
 genu, -us, n. koljeno
 genus, -eris, n. rod, pleme, narod
 gero, 3., gessi, gestum nositi, bellum gerere ratovati
 gigno, 3., genui, genitum roditi
 gladius, -ii, m. mač
 gloria, -ae, f. slava
 gradior, 3., gressus sum ići, koračati
 gradus, -us, m. korak; stupanj
 gratus, 3 drag, mio
 gravis, -e težak, žestok, strašan
 grex, gregis, m. stado
 gubernio, 1. upravljati
 gustus, -us, m. ukus

H

habeo, 2., habui, habitum imati; smatrati
 habito, 1. naseljavati
 habitus, -us, m. držanje, stav, izgled; mišljenje
 haut ne baš
 heros, -ois, m. heroj
 hiems, hiemis, f. zima
 historia, -ae, f. povijest
 hodie danas
 homo, -inis, m. čovjek
 honor, -oris, m. čast
 honoro, 1. počastiti
 hora, -ae, f. sat, vrijeme, doba
 horrendus, 3 užasan
 horribilis, -e grozan
 hortor, 1. poticati
 hortus, -i, m. vrt
 hostis, -is, m. neprijatelj
 humanus, 3 ljudski
 humus, -i, f. zemlja, tlo

I

iaceo, 2., -ui, -iturus ležati, spavati; pasti
 iacio, 3., ieci, iactum baciti
 iam već
 ianua, -ae, f. vrata
 ignis, -is, m. vatra
 ignoro, 1. ne znati, ne poznavati
 imago, -inis, f. slika, podzemna sjena, predodžba
 imber, imbris, m. kiša, pljusak

immo dapače
 immortalis, -e besmrtnan, supst. besmrtnik, bog
 impedio, 4. priječiti, sprječavati, zadržavati
 imperium, -ii, n. vlast, carstvo
 impero, 1. zapovijedati
 impetus, -us, m. udarac, navala, napad
 impugno, 1. napasti
 inanis, -e prazan; supst. prazan prostor, zrak
 incendo, 3., -di, -sum upaliti, raspaliti
 incipio, 3., -cepi, -ceptum početi
 incito, 1. poticati
 incola, -ae, m. stanovnik
 incolo, 3., -colui, -cultum naseljavati
 industria, -ae, f. marljivost
 infans, -antis, m. dijete
 inferus, 3 donji
 ingens, -entis golem
 ingredior, 3., -gressus sum ići, hodati
 inimicus, -i, m. neprijatelj
 initium, -ii, n. početak
 iniuria, -ae, f. nepravda
 iniussu bez zapovijedi
 iniustus, 3 nepravedan
 inopia, -ae, f. oskudica
 insidiae, -arum, f. zasjeda
 instituo, 3., -stitui, -stitutum unijeti, prirediti, podići, ustanoviti
 instruo, 3., -struxi, -structum urediti, pripremiti
 insula, -ae, f. otok; gradska četvrt
 intellego, 3., -lexi, -lectum opaziti, vidjeti, razumjeti
 interficio, 3., -feci, -fectum ubiti

intermitto, 3., -misi, -missum prekidati
 interrogo, 1. pitati, zvati na sud
 intro, 1. ulaziti
 invado, 3., -vasi, -vasum provaliti u, navaliti na
 invidia, -ae, f. zavist
 iocor, 1. šaliti se
 ira, -ae, f. bijes
 irascor, 3. ljutiti se
 iratus, 3 ljut
 irritor, 1. smetati
 iubeo, 2., iussi, iussum zapovijedati
 iucundus, 3. ugodan, sladak
 iudex, -icis, m. sudac
 iudicium, -ii, n. sud
 iudico, 1. suditi
 iugo, 1. spojiti, ženiti
 iuro, 1. zakleti se, prisegnuti
 ius, iuris, n. pravo
 iussu po zapovijedi
 iustitia, -ae, f. pravednost
 iustus, 3 pravedan
 iuvenis, -is, m. mladić
 iuventus, -utis, f. mladost
 iuvo, 1., iuvi, iutum (iuvaturus) (+ak.) pomagati;
 radovati, uveseljavati

L

labor, -oris, m. posao
 laboro, 1. raditi, mučiti
 lac, lactis, n. mlijeko
 lacrima, -ae, f. suza

laetus, 3 veseo, radostan
 lapsus, -us, m. pogriješka, posrtanje
 latus, 3 širok
 laudo, 1. hvaliti
 lavo, 1. prati
 lectus, -i, m. krevet
 legatus, -i, m. poslanik
 legio, -onis, f. legija
 lego, 3., legi, lectum čitati, skupljati
 levis, -e lak
 levo, 1. dići; odmoriti, olakšati
 lex, legis, f. zakon
 libenter rado
 liber, -bri, m. knjiga
 liber, -era, -erum slobodan
 liberi, -orum, m. djeca
 libertas, -atis, f. sloboda
 libido, -inis, f. strast, požuda
 licentia, -ae, f. sloboda, samovolja
 licet, 2., licuit (licitum est) dopušteno je
 lignum, -i, n. drvo
 limen, -inis, n. prag
 limes, -itis, m. granica, međa
 lingua, -ae, f. jezik
 lis, litis, f. rasprava, svađa, parnica
 litus, -oris, n. obala
 loco, 1. smjestiti
 locus, -i, m. mjesto
 longus, 3 dugačak, dug
 loquor, 3., locutus sum govoriti
 ludo, 3. -si, -sum igrati se

ludus, -i, m. igra
 lumen, -inis, n. svjetlo
 luna, -ae, f. mjesec, mjesečina
 lupus, -i, m. vuk
 lux, lucis, f. svjetlo, dan, život

M

magis više
 magister, -stri, m. učitelj
 magnitudo, -inis, f. veličina
 malum, -i, n. zlo, nesreća, nevolja
 mane ujutro
 maneo, 2., mansi, mansum ostati, čekati (tranz.)
 manus, -us, f. ruka, gomila, četa
 mare, -is, n. more
 marinus, 3 morski
 maritus, -i, m. suprug
 mater, -tris, f. majka
 maturo, 1. požuriti
 maturus, 3 zreo
 medicus, -i, m. liječnik
 meditor, 1. razmišljati, smišljati
 medius, 3 srednji
 membrum, -i, n. ud, dio tijela
 memoria, -ae, f. pamet, pamćenje
 memoro, 1. spominjati, podsjećati
 mens, mentis, f. duša, um, razum, misao, srce
 mereo, 2., -rui, -itum steći, dobiti
 meritum, -i, n. zasluga
 metuo, 3, -ui bojati se, oklijevati

metus, -us, m. strah
 miles, -itis, m. vojnik
 militia, -ae, f. vojska
 mirabilis, -e čudan
 miraculum, -i, n. čudo
 miror, 1. čuditi se
 misceo, 2., miscui, mixtum (mistum) miješati
 miser, -era, -erum jadan
 mitto, 3., misi, missum slati
 mobilitas, -atis, f. brzina, okretnost
 modus, -i, m. mjera, pravilo, način
 moenia, -ium, n. zidine
 moneo, 2., -ui, -itum opominjati
 mons, montis, m. planina, gora
 monstro, 1. pokazivati
 monstrum, -i, n. neman
 monumentum, -i, n. spomenik
 morbus, -i, m. bolest
 morior, 3., mortuus sum umrijeti
 mors, mortis, f. smrt
 mortalis, -e smrtan
 mos, moris, m. običaj
 motus, -us, m. pokret, micanje
 moveo, 2., movi, motum micati, kretati
 mox doskora
 mulier, -eris, f. žena
 multitudo, -inis, f. mnoštvo
 mundus, -i, m. svijet
 munus, -eris, n. rad, posao; poklon; žrtva, žrtveni dar
 murus, -i, m. zid
 mutatio, -onis, f. promjena

muto, 1. mijenjati

N

nam naime

narratio, -onis, f. propovijedanje

narro, 1. pripovijedati

nascor, 3., natus sum roditi se

natalis, -e rođen, rodni

nato, 1. plivati

natura, -ae, f. priroda

naturalis, -e prirodan

nauta, -ae, m. mornar

navalis, -e morski

navis, -is, f. lađa

necessarius, 3 potreban

necessitas, -atis, f. potreba, nužda

neco, 1. ubiti

negotium, -ii, n. posao, napor

nenosco, 3., novi, notum upoznati

nepos, -otis, m. unuk

nescio, 4., -ii (-ivi), -itum ne znati

nex, necis, f. nasilna smrt, ubojstvo

nimis previše

nitidus, 3 sjajan

nobilis, -e plemenit

noceo, 2, nocui, noctum škoditi

nocte noću

nomen, -inis, n. ime

nondum još ne

nondum još

noto, 1. obilježiti, opažati

notus, 3 poznat

nox, noctis, f. noć

nubes, -is, f. oblak; nesreća

numerus, -i, m. broj

nuntio, 1. javiti

nuntius, -ii, m. glasnik

nuper nedavno

nutrio, 4. hraniti

nutrix, -icis, f. dojilja, dadilja

O

obliviscor, 3., oblitus sum zaboraviti, ne mariti

obscurus, 3 tajan, skriven

obtimeo, 2., tinui, tentum zauzimati, upravljati

occido, 3., -idi, -isum ubiti

occupo, 1. osvojiti

oculus, -i, m. oko

odium, -ii, n. mržnja

offendo, 3., -di, -sum uvrijediti (se)

officium, -ii, n. dužnost

omnis, -e svaki, sav

opinio, -onis, f. mišljenje

oppidum, -i, n. utvrda, grad

oppugno, 1. napadati

ops, opis, f. snaga, pomoć, pl. imetak, vojska

optatus, 3 drag, sretan

opto, 1. željeti

opus, -eris, n. djelo

oratio, -onis, f. govor, proza

orator, -oris, m. govornik

orbis, -is, m. krug; orbis terrarum svijet
 ordo, -inis, m. red, stalež
 origo, -inis, f. začetak, podrijetlo
 orior, 4., ortus sum dizati se, roditi se
 ornamentum, -i, n. ukras, nakit
 ornatus, -us, m. ukras, nakit
 orno, 1. krasiti
 os, oris, n. usta, lice, ušće
 os, ossis, n. kost
 otium, -ii, n. dokolica, slobodno vrijeme

P

pagus, -i, m. selo
 palam javno
 palus, -udis, f. močvara
 par, paris jednak
 paratus, 3 spreman
 parens, -ntis, m./f. roditelj
 pareo, 2., -ui pokoravati se
 paries, -etis, m. zid
 pario, 3., peperit, partum rađati
 paro, 1. spremati
 pars, partis, f. dio, strana
 passer, -eris, m. vrabac
 patefacio, 3., -feci, -factum otvoriti, otkriti
 pater, -tris, m. otac
 patientia, -ae, f. strpljenje
 patior, 3., passus sum trpjeti
 patres conscripti senatori
 patria, -ae, f. domovina

pauci, -ae, -a malo, nekolicina
 pauper, -eris siromašan
 pax, pacis, f. mir
 pectus, -oris, n. srce
 pecunia, -ae, f. imovina, imutak, novac
 pecus, -oris, n. stoka
 pelagus, -i, n. more
 pellis, -is, f. koža, krzno
 pello, 3., pepuli, pulsum lupati, potisnuti, prognati
 penetralis, -e unutrašnji; supst. penetrale,
 -is, n. unutrašnji prostor
 perdo, 3., -didi, -ditum uništiti, razoriti
 periculum, -i, n. opasnost
 peritus, 3 (+gen.) iskusan, vješt
 permitto, 3. -misi, -missum dopustiti
 pernicies, -ei, f. propast
 perpetuus, 3 neprekidan, stalan
 pertineo, 2., -tinui ticati se
 perturbo, 1. pobuniti
 pes, pedis, m. noga
 petitio, -onis, f. traženje
 peto, 3., -ivi (ii), -itum tražiti
 pietas, -atis, f. pobožnost
 pius, 3 pobožan
 placeo, 2., -ui, -itum svidjeti se
 plebs, plebis, f. puk
 plenus, 3 pun
 plerique, 3 većina, mnoštvo
 poena, -ae, f. kazna
 poëta, -ae, m. pjesnik
 polliceor, 2., -citus sum obećavati

pono, 3., posui, positum staviti, podići
 pons, pontis, m. most
 pontus, -i, m. more
 popularis, -e narodni, pučki
 populus, -i, m. narod
 porta, -ae, f. vrata
 porto, 1. nositi
 portus, -us, m. luka
 posco, 3., poposci (postulatum) tražiti, istraživati
 possideo, 2., -sedi, -sessum posjedovati
 postea poslije
 poster, -orum, m. potomci
 posterus, 3. sljedeći
 postulo, 1. zahtijevati
 potentia, -ae, f. moć
 potestas, -atis, f. moć, vlast
 poto, 1. piti (često i mnogo)
 praebeo, 2., -ui, -itum pružiti
 praeclarus, 3. predivan
 praedium, -ii, n. plijen
 praemium, -ii, n. nagrada, odlikovanje
 praesidium, -ii, n. zaštita, obrana; straža
 pravus, 3. kriv, izopačen
 precor, 1. moliti (se)
 premo, 3., pressi, pressum tiskati, mučiti
 pretiosus, 3. skupocjen
 pretium, -ii, n. cijena
 primum prvo, najprije
 privatus, 3. pojedinačni, lišen
 proelium, -ii, n. bitka, boj
 proficiscor, 3., -fectus sum putovati, poći

progenies, -ei, f. potomstvo
 prohibeo, 2. -ui, -itum sprječavati, braniti
 proles, -is, f. naraštaj, potomak
 provideo, 2., -vidi, -visum predviđati; pobrinuti se
 za nešto
 provincia, -ae, f. pokrajina
 prudens, -ntis mudar
 publicus, 3. javan
 pudor, -oris, m. stid
 puella, -ae, f. djevojka
 puer, -eri, m. dječak
 pugna, -ae, f. bitka
 pugno, 1. boriti se
 pulcher, -chra, -chrum lijep
 punio, 4. kažnjavati
 puppis, -is, f. lađa
 purus, 3. čist, bistar

Q

quaero, 3., -sivi, -situm tražiti, pitati
 queo, 4. -ivi (-ii), itum moći (+inf.)
 queror, 3., questus sum (+ak./+de. +abl.)
 tugovati; tužiti se na
 quies, -etis, f. mir, počinak
 quiesco, 3., quievi, quietum počinuti

R

radix, -icis, f. korijen; podnožje
 rapidus, 3. brz
 rapina, -ae, f. otimačina, pljačka

rapio, 3., rapui, raptum otimati
 rarus, 3 rijedak
 ratio, -onis, f. račun, popis; razum, mišljenje
 recens, -entis mlad, nov
 recingo, 3., -cixi, -cinctum opasati, raspasati
 regalis, -e kraljevski
 regina, -ae, f. kraljica
 regio, -onis, f. kraj, područje
 regno, 1. kraljevati
 regnum, -i, n. kraljevstvo
 rego, 3., rexi, rectum upravljati
 regula, -ae, f. pravilo
 relinquo, 3., -liqui, -lictum ostaviti
 reliquiae, -arum, f. ostatak
 reliquus, 3 ostali, preostali
 remotus, 3 udaljen
 reor, 2., ratus sum misliti, držati, cijeniti
 repello, 3., repuli (reppuli), repulsum odbiti
 repeto, 3., petivi (petii), petitum vratiti se,
 ponovno osvojiti, obnoviti
 requies, -etis, f. mir, odmor, počinak
 res, rei, f. stvar; res publica država
 rescindo, 3. -scidi, -scissum srušiti
 respondeo, 2., -spondi, -sponsum odgovarati
 reus, -i, m. optuženik, krivac
 rex, regis, m. kralj
 rideo, 2., risi, risum smijati se, podrugivati se
 ripa, -ae, f. obala
 rogo, 1. pitati, zamoliti
 rokus, -i, m. lomača
 rumor, -oris, m. šum, žamor, glas, glasina

rursus natrag, opet
 rus, ruris, n. selo
 rusticus, 3 seoski, seljački; supst. seljak

S

sacer, -cra, -crum svet
 sacro, 1. posvetiti
 saeculum, -i, n. stoljeće
 saepe često
 saevio, 4. bjesniti
 saluber, -bris, -bre zdrav
 salus, -utis, f. zdravlje, spas
 salvus, 3 spašen, zdrav, čitav
 sanctus, 3 svet, častan
 sanguis, -inis, m. krv
 sanus, 3 zdrav
 sapiens, -entis pametan, mudar
 sapientia, -ae, f. mudrost
 satis dovoljno
 saxum -i, n. stijena, kamen
 scelus, -eris, n. zločin
 scientia, -ae, f. znanje
 scio, 4. znati
 scribo, 3., scripsi, scriptum pisati
 scriptor, -oris, m. pisac
 seco, 1., secui, sectum sjeći, dijeliti
 sedeo, 2., sedi, sessum sjediti
 sedes, -is, f. sjedište, stolac; boravište, mjesto
 seditio, -onis, f. pobuna, ustanak, razdor
 semen, -inis, n. sjeme; rod

semper uvijek
 senatus, -us, m. senat
 senectus, -utis, f. starost
 sententia, -ae, f. mišljenje
 sentio, 4. osjećati
 separo, 1. rastaviti
 sepelio, 4., -pelivi (-pelii), -pultum pokopati
 sepulcrum, -i, n. grob
 sequor, 3., -cutus sum slijediti
 serius, 3 ozbiljan
 sermo, -onis, f. razgovor; govor; jezik
 sero kasno
 sero, 3. sevi, satum posijati, saditi
 servio, 4. robovati
 servo, 1. čuvati
 significo, 1. dati znak, nagovijestiti
 signum, -i, n. znak
 silentium, -ii, n. tišina
 sileo, 2., -ui šutjeti
 silva, -ae, f. šuma
 simulacrum, -i, n. kip
 sino, 3., sivi, situm dopustiti
 sinus, -us, m. nabor, zaljev
 sol, solis, m. Sunce
 sollemnis, -e svečan
 sollicitus, 3. zabrinut, bojažljiv, nemiran
 solum, -i, n. tlo
 solvo, 3., solvi, solutum riješiti, izbaviti, otvoriti
 somnus, -i, m. san
 sono, 1., -ui, -itum zvečati, siktati
 soror, -oris, f. sestra

sors, sortis, f. ždrijeb, kocka, sudbina
 spatium, -ii, n. prostor, mjesto
 spectaculum, -i, n. prizor
 spero, 1. očekivati, nadati se
 spes, -ei, f. nada
 statim odmah
 statua, -ae, f. kip
 status, -us, m. stajanje, položaj, stanje
 stella, -ae, f. zvijezda
 sterno, 3., stravi, stratum prostrijeti
 stimulo, 1. potaknuti
 sto, 1., steti, (statum), staturus stajati, stati
 subito iznenada
 sumo, 3., sumpsi, sumptum uzeti, prisvojiti
 superbus, 3 ohol
 superus, 3 gornji
 supplicium, -ii, n. ponizna molba; smrtna kazna;
 mučenje, žrtva
 sustineo, 2., tinui, tentum zaustaviti, podupirati

T

taceo, 2., -ui, -itum šutjeti
 tango, 3., tetigi, tactum dotaknuti
 tectum, -i, n. krov
 tego, 3., texi, tectum pokriti
 tellus, -uris, n. zemlja, tlo
 telum, -i, n. strjelica
 tempestas, -atis, f. oluja
 templum, -i, n. hram
 tempto, 1. pokušati, iskušati
 tempus, -oris, n. vrijeme

tendo, 3., tetendi, tentum (tensum) napinjati, pružati
teneo, 2., tenui, tentum držati, imati
terra, -ae, f. zemlja
testamentum, -i, n. oporuka
testis, -is, m. svjedok
timeo, 2., -ui bojati se
timidus, 3 plašljiv
timor, -oris, m. strah
titulus, -i, m. natpis, naslov
tollo, 3., sustuli, sublatum dizati, dići, istaknuti, uzvisiti
torus, -i, m. postelja
totus, 3 sav, čitav
trado, 3., -didi, -ditum pripovijedati, predati
traho, 3., traxi, tractum vući
tranquillus, 3 miran
tremo, 3., -ui tresti se, drhtati
tremor, -oris, m. drhtanje, strah
trepido, 1. drhtati
tristis, -e tužan, nesretan
tristitia, -ae, f. žalost, tuga
tumulus, -i, m. brežuljak
tunica, -ae, f. tunika
turba, -ae, f. gomila
turbo, 1. uzburkati

U

ultio, -onis, f. osveta, kazna
umbra, -ae, f. sjena, hlad; pl. podzemni svijet
umerus, -i, m. rame
unda, -ae, f. val, voda

universus, 3 sav
urbs, urbis, f. grad
uro, 3., usi, ustum žeći, paliti; mučiti
utilis, -e koristan
utilitas, -atis, f. korist
utor, 3., usus sum (+abl.) koristiti se
uxor, -oris, f. žena, supruga

V

vacuo, 1. isprazniti
vacuus, 3 prazan
vago, 1. lutati
valeo, 2., -ui, -iturus biti jak, biti zdrav
vallis, -is, f. dolina
vanus, 3 prazan, šupalj, isprazan
varius, 3 različit
vates, -is, m. i f. prorok, vrač
vehemens, -ntis žestok, vatren, odlučan
veho, 3., vexe, vectum voziti
velo, 1. pokriti
velox, ocis hitar
vendo, 3., -didi, -ditum prodavati, prodati
venio, 4., veni, ventum dolaziti, doći
ventus, -i, m. vjetar
ver, veris, n. proljeće
verbum, -i, n. riječ
vereor, 2., -itus sum bojati se, poštovati
veritas, -atis, f. istina
versus, -us, m. redak; vrsta; stih
verto, 3., -ti, -sum okretati

verus, 3 istinit
 vesper, -eri, m. večer
 vestigium, -ii, n. trag
 vestimentum, -i, n. odjeća
 vestio, 4. odijevati se
 vestis, -is, f. odijelo, haljina
 vestitus, -us, m. odijelo
 veto, 1., -tui, -titum zabraniti
 vetustas, -atis, f. starina
 vexo, 1. opustošiti
 via, -ae, f. cesta, put, ulica
 vibro, 1. mahati, tresti, vitlati
 vicinus, 3 susjedni, blizak
 vicinus, -i, m. susjed
 victor, -oris, m. pobjednik
 victoria, -ae, f. pobjeda
 victus, -us, m. hrana
 vicus, -i, m. selo
 video, 2., vidi, visum vidjeti
 vigeo, 2, -ui jačati
 vigilia, -ae, f. bdijenje, budnost; u pl. noćne straže
 villa, -ae, f. kuća
 vinco, 3., vici, victum pobijediti
 vinculum, -i, n. uže, konopac; u pl. okovi, tamnica
 vinum, -i, n. vino
 vir, viri, m. muškarac, muž
 virgo, -inis, f. djevojka
 virilis, -e muževan, muški
 virtus, -utis, f. hrabrost, odvažnost
 virus, -i, n. otrov
 viso, 3., visi, visum posjetiti

visus, -us, m. viđenje, pogled
 vita, -ae, f. život
 vito, 1. kloniti se, izbjegavati
 vivo, 3., vixi, victurus živjeti
 vivus, 3 živ
 vix jedva
 voco, 1. zvati
 volo, 1. letjeti
 volumen, -inis, n. zavojs; knjiga, spis
 voluntas, -atis, f. volja, želja, mišljenje
 votum, -i, n. želja; zavjet
 voveo, 2., vovi, votum zavjetovati, obećati; željeti
 vox, vocis, f. glas, izraz
 vulgus, -i, n. puk, svjetina
 vulnus, -eris, n. rana
 vultus, -us, m. lice, pogled,

8.2.1. Popis ostalih riječi čije značenje treba znati

Imenice (češće iznimke)

- *bos, caro, iter, nix, senex, vis, luppiter, domus*

Pridjevi

- *facilis, difficilis, similis, dissimilis, humilis, gracilis*
- *bonus, malus, parvus, magnus, multus*
- *novus, vetus*
- *iuvenis, senex*
- *extremus, proximus*

Zamjenice

- *ego, tu, nos, vos*
- *sui*
- *suus*
- *meus, tuus, noster, vester*
- *hic, iste, ille, ipse, is, idem*
- *qui*
- *quis*
- *nemo, nihil*
- *aliqui*
- *aliquis*

Zamjenički pridjevi

- *unus, solus, totus, ullus, uter, neuter, alter, nullus, uterque, alius*

Korelativne zamjenice, pridjevi i zamjenički prilozi

- *qualis, talis*
- *quantus, tantus*
- *quot, tot*

- *ubi, ibi, hic*
- *unde, undique, inde, hinc*
- *quo, eo, huc*
- *qua, ea, hac*
- *quando, nunc, tum, tunc, olim*
- *quam, tam*
- *ut, quomodo, ita, sic*

Brojevi

- od *unus* do *centum, mille*
- od *primus* do *decimus*

Prijedlozi s akuzativom

- *ad, adversus, ante, apud, circa, contra, extra, inter, ob, per, post, prope, supra, trans*

Prijedlozi s ablativom

- *a/ab, cum, de, e/ex, sine*

Prijedlozi s akuzativom i ablativom

- *in, sub, super*

Prijedlozi s genitivom

- *causa, gratia*

Glagoli

- *audeo, fido, gaudeo, soleo*
- *sum i složenice (absum, adsum, desum, possum, prosum)*
- *fero i složenice (affero, aufero, confero, praefero, refero)*
- *volo, nolo, malo*
- *eo i složenice (abeo, adeo, exeo, intereo, perego)*

- *fio*
- *coepi, meminini, odi, inquam*

Upitne čestice

- -ne, num, utrum-an, nonne

Veznici

- *et, -que, ac, atque, nec, neque*
- *aut, vel, sive*
- *sed, autem, tamen*
- *ergo, igitur, itaque*
- *ut, ubi, postquam, priusquam, antequam, dum, donec, cum*
- *quia, quoniam, quando, quod, cum*
- *ut, ne, neve, quo*
- *ut, ut non, quin*
- *si, nisi*
- *etsi, quamquam, cum, licet, quamvis, ut*
- *ut, sicut, quasi*

8.3. Popis autora i tekstova koji mogu biti ispitivani u dijelu razumijevanja teksta

Razumijevanje teksta ispituje se na dvama tekstovima od kojih je jedan prozni, a drugi u stihu. Pritom je uvijek jedan od tih dvaju tekstova pristupnicima nepoznat, a drugi poznat.

Nepoznatim se smatra onaj tekst kojega pristupnici nisu čitali u sklopu obveznoga plana i programa, ali su im autori teksta poznati (v. 8.3.1.).

Poznatim se smatra onaj tekst iz odabranih odlomaka nekoga djela koje su pristupnici čitali u sklopu nastave (v. 8.3.2.).

8.3.1. Popis autora čiji se tekstovi mogu koristiti u dijelu ispita s nepoznatim tekstom

1. Gaius Iulius Caesar
2. Gaius Sallustius Crispus
3. Marcus Tullius Cicero
4. Publius Ovidius Naso
5. Publius Vergilius Maro
6. Gaius Valerius Catullus
7. Quintus Horatius Flaccus
8. Titus Livius
9. Marcus Valerius Martialis
10. Decimus Iunius Iuvenalis
11. Gaius Petronius Arbiter
12. Titus Maccius Plautus
13. Cornelius Tacitus

8.3.2. Popis odlomaka djela autora koji dolaze u obzir u dijelu ispita s poznatim tekstom:

PROZA

1. GAIUS IULIUS CAESAR:
De bello Gallico I, 1-8 (Galija u Cezarovo vrijeme) VI, 11-13, 16-18, 21-22 (običaji Gala i Germana)
2. MARCUS TULLIUS CICERO:
In Catilinam I, 1, 2, 3, 12, 13, 16
3. TITUS LIVIUS:
Ab Urbe condita XXII, 44, 46, 47, 49
(Drugi punski rat)
4. GAIUS PETRONIUS ARBITER:
Cena Trimalchionis 29, 34, 71 (opis kuće, gozbe i oporuka)
5. GAIUS SALLUSTIUS CRISPUS:
Bellum Catilinae 5
Bellum Iugurthinum 5

POEZIJA

1. PUBLIUS VERGILIUS MARO:

Aeneis I, 1-33 (invokacija), I, 613-632 (Eneja i Didona), II, 1-28 (Eneja priča o propasti Troje), II, 40-56 (Laokoontovo upozorenje), II, 199-227 (Laokoontova smrt), II, 268-297 (Enejin proročanski san)

2. PUBLIUS OVIDIUS NASO:

Metamorphoseon libri I, 89-150 (razdoblja svijeta), VIII, 183-235 (Dedal i Ikar), Tristia I,3 (posljednja noć u Rimu) IV,10 1-26 (pjesnikov životopis)

3. GAIUS VALERIUS CATULLUS:

Carmina: 2 (vrapčić), 3 (vrapčićeva smrt), 5 (vivamus, mea Lesbia, atque amemus), 8 (miser Catulle, desinas ineptire), 51 (ille mi par esse deo videtur), 70 (nulli se dicit mulier mea nubere malle), 72 (dicebas quondam solum te nosse Catullum), 85 (odi et amo)

4. QUINTUS HORATIUS FLACCUS:

Carmina: I,14 (o navis), I,37 (nunc est bibendum), III,9 (donec gratus eram tibi), III,30 (exegi monumentum) Saturae: I,9 (ibam forte via sacra)

5. TITUS MACCIUS PLAUTUS:

Aulularia 1-27 (prolog)

8.4. Popis odabranih izrjeka i poslovice

Ovaj prilog sadrži one izrjeka i poslovice za koje se od pristupnika očekuje da ih zna i koje mogu biti pitane na državnoj maturi. Ako se radi o izrjekama koje su citati nekoga autora propisanoga programom, od pristupnika se, osim razumijevanja značenja i uporabe, očekuje da ih prepozna kao citate i zna tko je njihov autor.

1. A limine.
2. A priori.

3. Ab initio.
4. Ab ovo usque ad mala.
5. Ab ovo.
6. Ad acta.
7. Ad bestias.
8. Ad hoc.
9. Ad Kalendas Graecas.
10. Ad litteram.
11. Ad metalla.
12. Ad personam.
13. Ad rem.
14. Addenda et corrigenda.
15. Age, quod agis.
16. Alea iacta est.
17. Alma mater.
18. Aquila non capit muscas.
19. Arti musices.
20. Audaces fortuna iuvat.
21. Audiatur et altera pars.
22. Aurora Musis amica.
23. Ave, Caesar (imperator), morituri te salutant.
24. Bis dat, qui cito dat.
25. Bona fide.
26. Carpe diem.
27. Casus belli.
28. Ceterum censeo Carthaginem esse delendam.
29. Circulus vitiosus.
30. Condicio sine qua non.
31. Contra bonos mores.
32. Coram publico.
33. Corpus delicti.

34. Cui bono?
35. Cum grano salis.
36. De facto.
37. De gustibus non disputandum est.
38. De iure.
39. Deus ex machina.
40. Dignum laude virum Musa vetat mori.
41. Divide et impera.
42. Dulce et decorum est pro patria mori.
43. Duobus litigantibus, tertius gaudet.
44. Eo ipso.
45. Errare humanum est.
46. Etiam tu, mi fili!
47. Ex abrupto.
48. Ex aequo et bono.
49. Ex lege.
50. Ex officio.
51. Exegi monumentum aere perennius.
52. Exempli gratia.
53. Expressis verbis.
54. Fama volat, scripta manent.
55. Festina lente.
56. Fiat iustitia, pereat mundus.
57. Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit
agresti Latio.
58. Hannibal ad portas.
59. Hic et nunc.
60. Hic Rhodus, hic salta.
61. Hoc loco.
62. Hoc sensu.
63. Hodie mihi, cras tibi.
64. Homo novus.
65. Honores mutant mores.
66. Honoris causa.
67. Horribile visu.
68. In absentia.
69. In continuo.
70. In dubio pro reo.
71. In flagranti.
72. In margine.
73. In medias res.
74. In memoriam.
75. In praesentia.
76. In silvam ligna ferre.
77. In spe.
78. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.
79. Iniuriam qui facturus est, iam fecit.
80. Inter nos.
81. Inter partes.
82. Inter vivos.
83. Ipse dixit.
84. Ipso facto.
85. Ipso iure.
86. Labor omnia vincit.
87. Laconica brevis.
88. Lapsus calami.
89. Lapsus linguae.
90. Laudator temporis acti.
91. Lege artis.
92. Licentia poëtica.
93. Lupus in fabula.
94. Mala fide.

95. Manu propria.
96. Manus manum lavat.
97. Margaritas ante porcos.
98. Mel in ore, fel in corde.
99. Mens sana in corpore sano.
100. Modus vivendi.
101. Mortis causa.
102. Mutatis mutandis.
103. Naturalia non sunt turpia.
104. Ne quid nimis.
105. Nec Hercules contra duos.
106. Nihil agentis dies longus est.
107. Nihil obstat.
108. Noli turbare (tangere) circulos meos.
109. Nomina sunt odiosa.
110. Non bene pro toto libertas venditur auro.
111. Non omnis moriar.
112. Non plus ultra.
113. Non quis, sed quid.
114. Non sequitur.
115. Nosce te ipsum.
116. Nulla dies sine linea.
117. Nulla regula sine exceptione.
118. O tempora, o mores!
119. Obliti privatorum publica curate.
120. Omne vivum ex ovo.
121. Omnia preclara rara.
122. Pacta sunt servanda.
123. Panem et circenses.
124. Parce temporis.
125. Pars pro toto.
126. Per acclamationem.
127. Per aspera ad astra.
128. Periculum in mora.
129. Persona (non) grata.
130. Piscem natum doces.
131. Pleno titulo.
132. Pollice presso.
133. Pollice verso.
134. Post festum.
135. Post nubila Phoebus.
136. Primus inter pares.
137. Principiis obsta.
138. Pro domo sua.
139. Pro et contra.
140. Pro forma.
141. Quid pro quo.
142. Qui tacet, consentire videtur.
143. Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.
144. Quod licet Iovi, non licet bovi.
145. Quod nocet, saepe docet.
146. Quorum (praesentia) sufficit.
147. Quot linguas calles, tot homines vales.
148. Quousque tandem?
149. Relata refero.
150. Rem tene, verba sequentur.
151. Repetitio est mater studiorum.
152. Res nullius.
153. Res, non verba.
154. Ridendo dicere verum.
155. Sapienti sat.
156. Saxa loquuntur.

157. Sero venientibus ossa.
158. Si duo faciunt idem, non est idem.
159. Si tacuisses, philosophus mansisses.
160. Sine ira et studio.
161. Sit tibi terra levis.
162. Sit venia verbo.
163. Status (In statu) quo ante.
164. Stricto sensu.
165. Sua sponte.
166. Sub iudice.
167. Sub poena.
168. Sub rosa.
169. Sui generis.
170. Sui iuris.
171. Suum cuique.
172. Tabula rasa.
173. Tacite.
174. Tertium non datur.
175. Testis unus, testis nullus.
176. Ubi tu Gaius, ego Gaia.
177. Urbi et orbi.
178. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.
179. Vade mecum.
180. Varietas delectat.
181. Venia docendi/legendi.
182. Vice versa.
183. Vis maior.
184. Volens, nolens.
185. Votum separatum.
186. Vulpes pilum mutat, non mores.

8.5. Popis odabranih kratica

Ovaj popis sadrži sve kratice koje mogu biti pitane na ispitu iz Latinskoga jezika na državnoj maturi.

A. OSOBNA IMENA

1. A. – Aulus
2. App. – Appius
3. C. – Gaius
4. Cn. – Gnaeus
5. D. – Decimus
6. L. – Lucius
7. M. – Marcus
8. P. – Publius
9. Q. – Quintus
10. S. ili Sex. – Sextus
11. T. – Titus
12. Ti. ili Tib. – Tiberius

B. OSTALE KRATICE

1. a.a. – ad acta
2. add. – addenda
3. A. D. – anno Domini
4. a. m. – ante meridiem
5. aed. – aedilis
6. anon. – anonymus
7. app. – appendix
8. c. ili cap. – caput
9. cca. – circa
10. corr. – corrigenda
11. cos. – consul
12. dr.sc. – doctor scientiae

13. ed. – editor
14. e.g. – exempli gratia
15. etc. – et cetera
16. ex l. ili ex lib. – ex libris
17. f. – filius
18. ib. ili ibid. – ibidem
19. id. – idem
20. Id. – Idus
21. i.e. – id est
22. imp. – imperator
23. K. ili Kal. – Kalendae
24. l. ili lib. – liber
25. l.c. ili loc.cit. – loco citato
26. l.s. – locus sigilli
27. leg. – legatus
28. m.p. – manu propria
29. mr.sc. – magister scientiae
30. n. – nota
31. N.B. – nota bene
32. Non. – Nonae
33. non seq. – non sequitur
34. op.c. ili op.cit. – opus citatum
35. p. – pagina
36. p. m. – post meridiem
37. pont.max. – pontifex maximus
38. pr. – praetor
39. praef. – praefectus
40. proc. – proconsul
41. p.t. – pleno titulo
42. s. – senatus
43. sc. – scilicet
44. S.P.Q.R. – senatus populusque Romanus

45. tit. – titulus
46. tr.pl. – tribunus plebis
47. v. – vide
48. vol. – volumen
49. vs. – versus
50. v.v. – vice versa

8.6. Popis odabranih stilskih figura

Ovaj popis sadrži sve stilske figure koje mogu biti pitane na ispitu u definiciji, ali u prepoznavanju i stilskoj analizi teksta u dijelu pitanja iz književnosti i/ili u uvodnome dijelu općih pitanja.

1. Antiteza
2. Hiperbola
3. Eufemizam
4. Stupnjevanje ili gradacija
5. Litota
6. Aliteracija
7. Asonanca
8. Anafora
9. Epifora
10. Simploka
11. Asindeton
12. Polisindeton
13. Retoričko pitanje
14. Metafora
15. Metonimija
16. Hendiadyoin
17. Hijazam
18. Hiperbaton
19. Sinegdoha
20. Antonomazija

